

DRIEPAS

Verenigingsblad van de Historische Kring Duiven-Groessen-Loo

Jaargang 27

nr.1

maart 2010

In dit nummer:

**Pioniers der
geschiedenis
van de
Liemers:
A. van Dalen**

**In gesprek
met:
J. Spaan**

**Kwartierstaat
Th. H. Rutjes**

**Ken uw buurt:
Het Eiland**

**Een tragisch
ongeluk in
1859**

www.hkdgl.nl

Inhoud Driepas maart 2010:

In dit nummer:

	Inhoudsopgave	2
	Bij de voorpagina	2
	Voorwoord	3
	Colofon	3
	Pioniers der geschiedenis van de Liemers	4
	In dit nummer aandacht voor A.G. van Dalen, onderwijzer en heemkundige (1902-1987)	
	In gesprek met: Jan Spaan uit Duiven	7
	Kwartierstaat Theodorus Hermanus Rutjes	11
	Ken uw buurt: Het Eiland	13
	Een tragisch ongeval in 1859	17
	Verenigingsnieuws	18
	Jaarprogramma	22
	Even voorstellen K.B.O.-afdeling Groessen	24

Bij de voorpagina

Luchtfoto van Duiven (Zuid) rond 1992.

In dit nummer besteden we aandacht aan "Het Eiland" en het "Eilandplein".

De bovenkant van de foto is het westen, iets rechts van het midden ziet u de Heilweg. Aan de rechterkant in het midden is de rotonde Visserlaan / Burg. van Dorth tot Medlerstraat zichtbaar. De drie wegen aan de linkerkant van de foto zijn van boven naar beneden de Loostraat, Molenstraat en de Veldstraat. Op Het Eilandplein (middenop de foto) wordt nog volop gebouwd. In Duiven-Zuid(West) zijn de eerste wegen aangelegd en de eerste woningen aan de Saturnus/Neptunus zijn opgeleverd.

Foto: © Robas BV, Weesp.

Geachte leden, abonnees,

De ontwikkeling van Duiven heeft de laatste dertig jaar bepaald niet stil gestaan. In 1980 werd de Historische Kring opgericht en was de gemeente Duiven met zijn 10.000 inwoners geleidelijk gegroeid. Na de toewijzing als groeikern is er een stormachtige ontwikkeling en is het aantal inwoners gegroeid naar nu zo'n 25.500 personen. In 2010 is het het 30e jaar dat de Historische kring tracht u de historie van de kerkdorpen Duiven Groessen en Loo te laten beleven. Door de stormachtige ontwikkeling zijn er veel nieuwe inwoners uit andere gemeenten en zelfs uit andere landen in de gemeente Duiven komen wonen. Om deze inwoners wat meer van hun woonomgeving te laten genieten, willen we de historie van de nieuwe wijken in beeld brengen. We doen dit met de nieuwe serie "Ken uw buurt".

Zoals u op de voorpagina kunt zien starten we met een artikel over het Eiland. Ook is er weer een "in gesprek met" een inwoner van Duiven waarin wordt teruggekeken op tachtig jaar leven in onze gemeente.

Daarnaast gaan we verder met de uitbreiding van de website waarvan het aantal bezoekers per maand nog steeds toeneemt. Was november 2009 mede door het symposium de doorbraak naar meer dan 700 bezoekers, dan was het begin van 2010 met meer dan 800 bezoekers in januari een aardige verrassing die aanzet tot een verdere uitbreiding van onze site www.hkdgl.nl. Een nieuwe actie zal "Wie is dit?" zijn, waarbij de werkgroep Beeld en Geluid elke week een foto zal plaatsen met een persoon of meerdere personen waarvan we de naam c.q. de namen willen weten. Op de website zullen voornamelijk foto's te zien zijn uit de periode van het 30-jarig bestaan van de Historische Kring die zijn gemaakt bij allerlei activiteiten zoals sportwedstrijden, kermissen, schuttersfeesten, intocht van Sinterklaas of een braderie t.b.v. de Duivenpost en waarvan we de gegevens willen vastleggen voor de toekomst. Een voorproefje van deze foto's kunt u reeds aanschouwen na de pauze van de jaarvergadering waar we een mooie gemêleerde serie beelden gepresenteerd krijgen. Zoals u ziet is er volop activiteit en als u wilt meedoen met een van onze werkgroepen komt u dan eens op een dinsdagavond naar onze locatie op het Eilandplein.

Wij wensen u veel leesplezier.

G. van Hunen

Voorzitter.

Driepas is een uitgave van de Historische Kring Duiven-Groessen-Loo en verschijnt drie a vier maal per jaar.

Losse nummers € 2,50.

Driepas is een begrip uit de bouwkunst: drie elkaar snijdende cirkels die samen een driehoek vormen, veelvuldig toegepast in gotische kerkvensters. In profane zin gebruikt als symbool voor de samenwerking van de kerkdorpen Duiven, Groessen en 't Loo.

Redactieadres:

redactie@hkdgl.nl of
Eilandplein 302
6922 ER Duiven

Redactie:

K. van den Brink
F. Boekhorst
H. Degen
T. Kooy

Bestuur:

bestuur@hkdgl.nl

Voorzitter:

G.H. van Hunen (0316-52 73 66)

Secretaris:

H. Degen (0316-26 18 48)

Penningmeester:

T. Kooy (0316 -26 70 99)
Rabobank 315407484
Postbank 4923697

Public Relations:

G.H. van Hunen

Lid:

Edith de Geest

Secretariaat:

secretariaat@hkdgl.nl of
Eilandplein 302
6922 ER Duiven

Oplage: 325 stuks

Het lidmaatschap van de Historische Kring kost €13,00 per jaar; het partner- of gezinslidmaatschap € 5,20 extra per jaar. Een abonnement op alleen de Driepas kost € 6,50 per jaar. Leden en abonnees buiten de gemeenten Duiven, Zevenaar en Westervoort betalen € 3,50 als bijdrage in de verzend- en portokosten.

Opzeggen van lidmaatschap of abonnement uitsluitend schriftelijk voor 1 december van het lopende jaar. Uit de uitgave mag niets worden overgenomen zonder schriftelijke toestemming vooraf en zonder bronvermelding.

Pioniers der geschiedenis van de Liemers (1)

A.G. van Dalen, onderwijzer en heemkundige (1902-1987)

Inleiding

In de periode 1965-1972 schreef Antoon van Dalen met enige regelmaat artikelen over de plaatselijke geschiedenis van Duiven, die hierna werden gepubliceerd in de 'huis aan huis' krant 'De Liemers Lantaarn'. Meestal handelde het over havezaten of de daarmee verbonden (land)goederen, zoals 'Het Goed Rijnegge', 'Huis de Loowaard', 'Huis Magerhorst' en 'Rijswijck' enz. Een tweede geliefd thema bij deze auteur ging over kerkhistorische bijdragen. Enige tijd later werden deze onderwerpen gebundeld en verschenen in de bekende 'rode boekjesserie', uitgegeven door de toenmalige drukkerij/uitgeverij van Jot Akkermans uit Zevenaar (zie literatuurlijst hierna).

Als bijdrage voor 'Driepas', gaan we in dit artikel op zoek naar de achtergronden van deze heemkundige en proberen we tot een schets te komen van het leven en werken in een tijd dat er nog nauwelijks historische verenigingen of organisaties waren en de populariteit van de heemkunde nog in de kinderschoenen stond. We kunnen ons dan ook afvragen of wij Antoon van Dalen als 'gids' mogen zien in het proces van toenemende popularisering van de plaatselijke en regionale Liemerse en, in dit ene geval, Duivense historie?

Levensloop

Antonius (Toon) Gerardus van Dalen werd geboren op 1 november 1902 te Arnhem. Zijn ouders waren Gerardus van Dalen, timmerman-aannemer in Arnhem (Huissen 1867-Arnhem 1911) die in 1894 trouwde met Cornelia Nienhaus (Olst 1870-Arnhem 1945).

Antonius van Dalen trouwde op 29 juli 1949 met Hendrika Wilhelmina Snelders (1914-1973). Haar ouders waren Theodorus Alexander Snelders, metselaar (Westervoort 1871-Westervoort 1951), die op 7 juni 1900 trouwde met Johanna Wilhelmina Evers (Westervoort 1873-Westervoort 1941).

Antoon van Dalen en Hendrika Snelders hadden samen een zoon, Gerard Th.J.M. van Dalen, geboren in 1953 en een dochter, Johanna J.M., geboren in 1958. Antoon van Dalen overleed op 15 september 1987 in Doetinchem en werd in zijn zo geliefde Westervoort begraven.

Antoon van Dalen groeide op in Arnhem in een gezin van acht kinderen. In de jaren twintig schreef hij zich in aan de (openbare) kweekschool te Arnhem en werd in 1924 onderwijzer aan de r.k. jongensschool te Westervoort. Aan deze lagere school, die op 1 januari 1921 was omgedoopt in de St. Werenfridusschool, zou hij de langste tijd les geven aan de vierde en vijfde klas.

In het voorlaatste oorlogsjaar kwam ook Van Dalen in de greep van de Arbeitseinsatz, de gedwongen

inschakeling in de Duitse oorlogseconomie. Hij dook onder in de Betuwe tot aan de bevrijding in het voorjaar van 1945. Vanaf de periode dat hij in Westervoort woonde, was hij enige tijd 'in betrekking' bij de familie Snelders in Westervoort waar hij zijn toekomstige vrouw, Hendrika Snelders, zou leren kennen. Een hartkwaal leidde eind jaren vijftig tot een vervroegd uittreden uit het lager onderwijs. Beginjaren zestig van de twintigste eeuw verhuisde de familie Van Dalen naar Rheden. Na het overlijden van zijn echtgenote in 1973 trok Toon van Dalen negen jaar later naar Bergh, een overweging die samenhang met zijn contacten die voortkwamen uit het werken aan een publicatie over deze gemeente, de publicatie Bergh, Heren, Land en Volk (1979). Al eerder is Van Dalen beschreven als een ouderwetse schoolmeester die belangstelling toonde en hulpvaardig was voor ieder kind, maar zich soms liet gelden door gebruik te maken van het 'Spaanse rietje' een toen nog geoorloofd middel tot kastijding en opvoeding. Na pensionering van schoolhoofd De Theije aan de school waar Van Dalen werkte, solliciteerde deze naar die positie. De toenmalige pastoor Kamerbeek lag echter dwars en gaf de voorkeur aan een gehuwde kandidaat die kostwinner was.

Diverse werken van A.G. van Dalen.

Van Dalen's werken

Tijdens zijn werk in het lager onderwijs publiceerde Van Dalen af en toe een artikel over lokale en regionale wetenswaardigheden, in de context van de vaderlandse geschiedenis, want dat was voor hem vertrouwd terrein na zijn onderwijzersopleiding. Het is dan ook niet zo verwonderlijk dat zijn eerste artikel in 1939 in de regionale krant 'De Post' als titel meekreeg: "n Bezoek aan de oude kerk te Westervoort".

De belangstelling voor gebeurtenissen in de Liemers, het gebied tussen Rijn, Oude IJssel, IJssel en de grens met Duitsland, nam in zijn publicaties een centrale plaats in. Daarnaast toonde hij een meer dan gemiddelde belangstelling voor het oude graafschap Bergh, waardoor hij later mede-oprich-

ter werd van de 'Heemkundekring Bergh'. Door deze hobby werd de bibliotheek annex archief van 'Huis Bergh' zijn tweede onderkomen. Het enthousiasme dat hij ontving van gastheer Jan Herman van Heek en zijn zoon de latere 'kasteelheer' Jan Herman Alexander van Heek, speelde hierin een doorslaggevende rol.

De belangstelling voor het oudheidkundig verenigingsleven toonde Van Dalen door in de beginjaren van de Historische Kring Westervoort trouw naar de bijeenkomsten te gaan. In die tijd behoorde hij ook tot de mede-oprichters van de in Millingen gevestigde Heemkundekring 'De Duffelt'.

Tussen zijn eerste boek 'Nederlandse historie in en om de Liemers' (Didam 1939) en zijn laatste werk '1000 Jaar Gendringen' (Nijmegen 1983) liggen ruim 40 jaar, waarin een lange reeks van bijna zestig kleine artikelen en brochures verschenen naast tien lokaal-regionaal gesitueerde uitgaven. In zijn nalatenschap bevinden zich nog steeds verschillende manuscripten die nooit in druk zijn verschenen, zoals het tweede deel over de 'Gelderse historie in de Liemers', waarvan het eerste deel verscheen in 1971, en het uit de periode van 'De Opstand' stammende 'Verraad van graaf Willem IV van den Bergh in 1583'.

Eén ogenblik heeft hij geprobeerd een historische roman te schrijven, waarvan enkele afleveringen als feuilleton verschenen in het weekblad De Liemers (1948 e.v.) van drukkerij Leonards in Didam. Onder het pseudoniem 'Toon van Bergen', probeerde Van Dalen met zo'n roman aan de weg te timmeren, een genre dat hem niet beviel; het was hem teveel een mix van fantasie en historie. Van Dalen voelde zich veiliger en gelukkiger bij het materiaal dat hij door speurwerk in een archief uit de vergetelheid onttrok. Als autodidact op plaatselijk en regionaal historisch terrein had Toon van Dalen de tijd mee. Er waren in het door hem beschreven gebied nog nauwelijks historische verenigingen of beoefenaars van de genealogie die zich, zoals hij, op het archiefmateriaal stortten. Anderzijds kon Van Dalen geen gebruik maken van de informatie die dergelijke instellingen soms bezitten. De werkwijze en achtergrond van Toon van Dalen vertonen veel overeenkomsten met zijn tijdgenoot, de Didamse schoolmeester en heemkundige N. Tinneveld die ook in dezelfde vijfde eeuw leefde.

Als heemkundige, Van Dalen was geen wetenschapper, werkte hij weliswaar gedegen en gedreven en heeft zo een aantal publicaties nagelaten, maar veel veronderstellingen in zijn studies zijn niet of nauwelijks getoetst aan de regionale of boven-regionale historische ontwikkelingen. Hierdoor komen veel feitelijkheden nogal geïsoleerd over. Van Dalen beet zich vaak vast in lange overzichten van vele eeuwen, meestal vergezeld van een veelheid aan nogal belemmerende feitelijkheden op basis van vaderlandse geschiedkundige onderwerpen. Soms voorzag hij zijn tekst met citaten uit vervlogen tijden wat het

lezen er niet makkelijker op maakt en minder boeiend. Zijn onderscheidingsvermogen zorgde er voor dat hij nog wel de juiste conclusies trok, op basis van het door hem gebruikte bronnenmateriaal dat hij meestal keurig vermeldde.

De wijze waarop Van Dalen de plaatselijke en regionale oudheidkunde beoefende, maakte in 1970 indruk op de Nijmeegse oud-hoogleraar in de 'vaderlandse en algemene geschiedenis der nieuwere tijden', L.J. Rogier (1894-1974), die hem in Huis Bergh de tweede Turmac-Liemers prijs mocht

Foto: Oudheidkundige Vereniging Didam

overhandigen. Net als Van Dalen was ook Rogier een autodidact, die was begonnen als onderwijzer, hierna de M.O. akte Nederlands behaalde, maar later een wetenschappelijke carrière begon. Rogier complimenteerde hem met zijn in 1955 gepubliceerde en goed gedocumenteerde historische opstel 'De protestantisering en re-catholisering van het gebied tussen Rijn en Oude-IJssel'. Volgens hem werd (...) 'hier een volk gezien en niet de historie van een parochie of de gemeente in een aangeklede cleruslijst'. Dit onderwerp had Rogier's grote belangstelling omdat hij het Nederlandse katholicisme in de 16de en 17de eeuw had onderzocht.

Vele jaren later publiceerde Van Dalen op verzoek van het Sint-Oswaldusgilde van Zeddam het boek 'Gilden en schutterijen in de graafschap Bergh' (1971). De toenmalige bewoner van Huis Bergh, Jan van Heek, keek over de schouder mee en toonde wederom veel interesse. Vanaf dat moment kon niemand vermoeden dat hij de komende tijd nog

twee omvangrijke werken zou schrijven, namelijk het hier al eerder genoemde boek 'Bergh, Heren Land en Volk' en een over '1000 Jaar Gendringen'. In beide publicaties leverden externe auteurs overigens belangrijke bijdragen.

Toon van Dalen probeerde in zijn boeken te verduidelijken, welk deel van de vaderlandse geschiedenis hij bij voorkeur bestudeerde. Hij had zich tot taak gesteld de gewone mensen uit de Liemers in het leven van alledag te plaatsen. (...) 'Ik heb altijd de pest gehad aan het verheven volk, of het bovenvolk'. Voor mij staan de mensen in de Liemers centraal. Maar de opvatting als zou meer dan 80 procent van de hele bevolking toen op de rand van het bestaansminimum hebben geleefd, komt in wel een geheel ander perspectief te staan als hier van een relatieve armoede was uitgegaan en zou zijn vergeleken met andere Nederlandse plaatsen en regio's. In zijn publicatie 'Rondom het Tolhuys van Rijn en Waal' (1972), beschrijft Van Dalen het platteland als afgeschreven en onderontwikkeld. Een bekende van hem, J. Thoben, vroeg zich later dan ook af, 'of deze medelijdende blik van Van Dalen naar die alledaagse mensen uit vervlogen tijden vanuit onze toestand van de 20ste-eeuwse welvaart niet is overtrokken en nog wel recht doet aan de historische realiteit.' Aan het eind van het eerste decennium van de 21ste eeuw, heeft Van Dalen als heemkundige zeker enig gras voor de voeten van de plaatselijke geschiedvorsers weggemaaid, maar bood zijn erfenis ook de mogelijkheid om op het de ingeslagen weg verder te gaan, dan wel deze kritisch te beoordelen en te plaatsen in het perspectief van toen.

Tot slot

In een tijd waarin de publicatiedrift voor veel lokaal-regionale onderzoekers nog in de kinderschoenen stond kon Van Dalen, tot op zekere hoogte, rustig zijn gang gaan. In de loop der jaren was hij in het bezit gekomen van een aantal onderscheidingen. Naast de al eerder genoemde Turmac Liemersprijs (1970) werd hij in 1976 ereburger van Westervoort, een prijs waar hij bijzonder trots op was en een prijs die hem meer waard was dan een koninklijke onderscheiding, zo zei hij in een interview. In 1986, op zijn 84-ste verjaardag, werd hij nog erelid van de Heemkundekring Bergh. Daarnaast was hij ere-broeder van het Heilig Bloedgilde te Boxmeer, een uit de Middeleeuwen stammende processie en kreeg hij een carnavalsonderscheiding van De Waskupen als 'ridder in de orde van de Berghse kei'.

Informatie:

F. Warmerdam en H. Kemperman, Historische Kring Westervoort;

H. Snelders te Westervoort;

Bij de Tijd, historische rubriek Historische Kring Westervoort, diverse uitgaven (1980 en 1987);

dhr. G. Van Dalen, Rheden.

De Liemers Lantaern, div. uitgaven, drukkerij/uitgeverij Akkermans te Zevenaar

Literatuur:

(voor een bijna compleet overzicht van Van Dalen's werken, zie*)

A.G. van Dalen, *Nederlandse historie in en om de Liemers* (Didam 1939)

A.G. van Dalen, *Het kerspel Groessen door de eeuwen heen, ter gelegenheid van het veertigjarig priesterjubileum van pastoor H.J.M. Schoemaker* (Groessen 1953)

A.G. van Dalen, 'Protestantisering en recatholisering in het gebied tussen Rijn en IJssel, in: *Archief voor de geschiedenis van het Aartsbisdom Utrecht* 73 (1955) 1-75

A.G. van Dalen, *Gelderse historie in de Liemers* ('s-Gravenhage in 1971)

A.G. van Dalen, *Gilden en schutterijen in de graafschap Bergh. Sociale geschiedenis in een landelijke Gelderse gemeente* (Zutphen 1971)

A.G. van Dalen, *Rondom het Tolhuys aan Rijn en Waal. Uit de geschiedenis van Lobith, Tolkamer, Spijk en Herwen en Aerdt* (Zutphen 1972)

A.G. van Dalen, *Bergh, Heren Land en Volk* (Nijmegen 1979)

J.H. Roes, 'Rogier, Ludovicus Jacobus Rogier (1894-1974)', in: *Biografisch Woordenboek van Nederland* 1 (Den Haag 1979)

A.G. van Dalen, *1000 Jaar Gendringen* (Nijmegen 1983)

W. Spann, 'In memoriam A.G. van Dalen', in: *Van toen naar nu*, nieuwsblad Heemkundekring 'De Duffelt', Kring Millingen e.o.17 (1987) nr. 4 112

J. Thoben, 'In memoriam A.G. van Dalen', in: *Gelders Oudheidkundig Contactbericht*, 115 (1987) 7

*) J. Thoben, 'Toon van Dalen', in: *Old Ni-js* 13 (jaargang 6, 1988) 1-3, met een nagenoeg volledig bibliografisch overzicht van de werken van A.G. van Dalen.

J. Thoben, *Het Kerspel Beek in de Liemers* ('s-Heerenberg 1999)

Hans Lamers, 'Insula Dei. Een eeuwenoud begrip in Arnhem', in: *In vogelvlucht. Uit de geschiedenis van zo'n 100 jaar katholiek onderwijs voor onderwijzers, onderwijzeressen en kleuterleidsters in Arnhem en Nijmegen* (Nijmegen 2004) 6-30

B. Janssen e.a. *Onder de rook van Turmac. De betekenis van de Turmac Sigarettenfabriek voor Zevenaar en de Liemers* (Doesburg 2005) 195-197

M. van Essen, *Kwekeling tussen akte en ideaal. De opleiding tot onderwijzer(es) vanaf 1800* (Amsterdam 2006)

W.H. Nijhof, *Kunst, katoen en kastelen. J.H. van Heek 1873-1957* (Zwolle 2008)

J.B. Smit, Didam

In gesprek met: Jan Spaan

Duiven is in 1928 een dorpje onder de rook van Arnhem waar pastoor van Schaik samen met de kapelaan, burgemeester van Dorth tot Medler, een paar grote boeren, bierbrouwer Otten en meneer Geubbels van het instituut zo'n beetje de dienst uitmaken.

Op 1 oktober van dat jaar – de dag van de H. Remigius – wordt daar aan de Rijksweg D 197 Johannes Hendrikus Remigius geboren. Hij heeft drie broers en drie zussen. Ze zijn de laatste in de rij huisnummers. Bij 200 houdt Duiven op.

Na de oorlog – rond 1953-'54 – verandert de naam in Lombokstraat en wonen ze op nummer 2.

Rijksweg D197 (Lombokstraat 2)

De boerderij

Zijn ouders hebben een boerderij met een paar koeien, kippen en varkens, maar de hoofdmoot is groenten en fruit. Waar nu het gemeentehuis staat, hebben ze een stukje land. 'Achter de kostschool', (Instituut Geubbels) noemden wij dat vroeger', vertelt Jan. "Achter het huidige gemeentehuis hadden we ook een stuk grond. Waar nu de scholen staan. Daar werden van allerlei groenten op verbouwd.

Mijn vaders dagtaak begon om kwart voor zes met het melken van de koeien en daarna de hele dag op het land werken. En 's avonds weer melken. In de zomerdag wel vijftien uur per dag. De melk ging naar de fabriek en de groenten en fruit naar de veiling in Zevenaar. In de winterdag hadden we een stuk rustiger leven. In het voorjaar verkochten we ook nog tuinplantjes. Maar dat was maar weinig want de mensen hadden geen geld. Zo werd er vroeger de kost verdiend."

Het weekend en de kerk

Zaterdag werd er om het huis heen geharkt en geveegd en de deel opgeruimd. Zondagmorgen waren er twee kerkdiensten. Een om zeven uur en een om tien uur. De ene helft ging naar de vroegmis en de andere naar de hoogmis. Om drie uur was het 'lof'. Als je de plechtige communie had gedaan,

moest je naar de 'congregatie'. Dat was zondag na de hoogmis. Mijn ouders waren diepgelovig. Heel Duiven was katholiek. Er waren misschien drie of vier gezinnen die niet katholiek waren. Daar hebben we eigenlijk nooit iets van gemerkt.

Remigiuskerk omstreeks 1910 (reproductie coll. Frijhoff).

In 1944 moesten we evacueren naar Varsseveld. Daar was iedereen gereformeerd. Daar kwamen mijn vader en moeder tot de ontstellende ontdekking dat dat ook wel hele goede mensen waren! Mijn moeder zei later wel eens: 'Veronderstel dat die mensen naar Duiven hadden moeten komen. Hoe zouden wij hen dan hebben ontvangen?'

Reizen

We gingen bijna nergens naar toe. Als je vroeger met de bus moest, ging je aan de weg staan en stak je je hand op. Dan stopte de bus. Mijn moeder ging met de bus van Luc Hendriks uit Zevenaar kleding kopen in Arnhem. Altijd bij hetzelfde adres 'Bervoets'. Dat was niet het goedkoopste adres. Ze bracht altijd eierkoeken mee. Dat was een geweldige traktatie.

Dorpsstraat met de bus van Luc Hendriks (reproductie coll. Frijhoff).

De school

Ik zat eerst bij de nonnen op de kleuterschool bij zuster Froliana. Waar nu de parkeerplaats is bij het oude raadhuis, lag het zusterklooster met de kleuterschool. Daarachter was de Schoolstraat. Achter

de huidige bibliotheek was vroeger de meisjes-school. Van de kleuterschool gingen we na twee jaar met zeventien jongens naar de Remigiusschool, die stond aan de Rijksweg, waar nu de dierenwinkel is (bij Theo Heebing). Het hoofd van de school was

Remigiusschool (reproductie coll. Frijhoff).

meester Beerling. Dan was er ook nog meester van Beusekom, die had ik in de eerste en tweede klas. Je zat met twee klassen in één lokaal. 's Morgens eerst op klompen naar de kerk om acht uur. Uit de kerk naar huis rennen, een boterham eten en dan naar school tot twaalf uur. Dan werd er warm gegeten. Daarna weer naar school tot half vier. In de lagere klassen gaf de kapelaan godsdienstles en in de hogere de pastoor. Ik was goed in rekenen. Met aardrijkskunde en geschiedenis waren dat mijn lievelingsvakken. Bij aardrijkskunde moest je alle rijtjes uit je hoofd leren: Hoogezand-Sappemeer, Zuidbroek, Scheemda, Veendam, Wildervank, Oude Pekela, Nieuwe Pekela, Stadskanaal. Bij de katechismus was dat precies hetzelfde, als je het maar

Schoolfoto van Jan Spaan.

uit je hoofd kon opdreunen. En als je daarvoor geslaagd was mocht je Plechtige Communie doen. Dat was in de zesde klas.

Helpen

Als je thuiskwam van school hielpen we. Bijvoorbeeld een paar kruiwagens met zilveruitjes schoonmaken. Of rode bessen, aardbeien, stekbessen of bonen plukken en aardappelen rooien. De bruine bonen werden opgehangen om te drogen en in de winterdag gepeld voor bruine bonensoep of bruine bonen met spek. Ook heb ik wel de varkenshokken uitgemest en de kippen gevoerd. Iedereen hielp mee. Ook in de vakanties. Dat was heel gewoon. We konden onszelf helemaal bedruipen van de producten van het land. We hadden het hartstikke

Jan Spaan.

goed. Elke dag kregen we tien liter karnemelk van de melkfabriek. De melkbus van toen staat nu bij mij in huis.

Het eten

Als mijn vader om kwart voor zeven weer thuis kwam van het melken, stond de koffie klaar en aten ze een sneetje brood. Dan ging mijn vader weer aan het werk. Om half negen was het weer pauze en bakte mijn moeder pannenkoeken. In de keuken stond een dubbel fornuis dat voornamelijk met hout werd gestookt. Mijn moeder maakte van alles in; sperziebonen, snijbonen, appelmoes, stoofpeertjes, zilveruitjes, komkommer, augurken. 's Maandags

A black and white photograph of a street scene in 1900. On the left is a building with a sign that reads "THE NEW YORK CITY MARKET". The street is paved and has a few people walking. On the right is a large, multi-story building. The sky is cloudy.

Op zolder stond een grote kast waar het vlees in werd gehangen. We hadden altijd genoeg te eten. Als ik wel eens bij een ander at, kreeg ik een schepje rode kool, maar bij ons stond een hele pan op tafel! Wat mijn moeder niet lustte, kregen we niet zo vaak. Rode bieten en koolraap en tuinbonen kwamen bij ons niet op tafel en ze hield ook niet van wortelen, dus kregen we niet vaak hutspot. Vrijdag aten we altijd gebakken aardappelen met uiensaus. En er was altijd pudding of vla toe. 's Zondags aten we soep van een kip of vlees uit de weckfles en meestal spruitjes. Dat was dure kost! Witlof was er niet eerder dan na de vespers. In oktober gingen we met de kruiwagen naar het land en werden de rode kolen of savooïekool met stronk en al uit de grond gestoken. Dan werden ze in de veldschuur gehangen om uit te lekken en daarna werden ze met drie bij elkaar aan de stronk op de deel gehangen. We hadden altijd spek of vlees bij het eten, behalve vrijdag, want dat was vasten en onthoudingsdag. We hadden een klein keukentje waar we met negen man aten. De tafel kon worden uitgeschoven. Op de bank erachter konden er drie à vier zitten. Er was een heel kleine aanrecht en een waterput voor de deur. Pas na de oorlog kregen we stromend water. We gebruikten een waterkan om ons te wassen, maar die was natuurlijk altijd leeg als je hem nodig had! Ook was er geen elektriciteit, die kregen we pas in 1943. Toen was het een hele strenge winter. Voor die tijd hadden we licht van een peterlielamp. Op de deel zat een stallicht ook met petroleum. Als je naar bed ging werd de lamp uitgeblazen en ging je met een klein lampje naar de slaapkamer, waar het ijs 's morgens op de ramen stond.

Het eerste wat mijn moeder 's morgens deed was de kachel aanmaken. We stookten alleen maar hout. Als er in de winterdag niets te doen was, werd er kachelhout gezaagd. Of je stookte eierkolen. Antraciet was voor de meer welgestelde mensen. Op school werd er met cokes gestookt. Het hout lag naast de kachel en daar werd ook de was gedroogd. Eerst werd de was gekookt in een grote teil. In het washok stond een grote ton, daar ging de was in. Wij moesten dat dan 200 of 500 keer ronddraaien. We moesten zelf tellen, maar je begrijpt dat we daar wel eens de hand mee lichtten! We wassen ons ook in het washok of in de keuken. Dan stond je in een teiltje met warm water. Als wc hadden we een poepdoos die naar de kelder voerde waar ook de mest van de koeien in kwam. Een paar planken met in het midden een gat met een deksel. In het weekend en door de week werd er met een paar emmers water doorgespoeld en schoongemaakt. Toen de Duitsers ons land binnenvielen, was net de gierkelder klaar.

Er werd bij ons thuis veel gelezen. We waren geabonneerd op de Katholieke Illustratie. Ik heb nog een ingebonden jaargang van 1921. Er was ook een bibliotheek in het Remigiusgebouw van de kerk. Ik ging altijd boeken halen, dat kostte dan een halve cent. Ik hielp wel eens met boeken kaften in bruin

kaftpapier. Ik herinner me nog boeken van Old Shatterhand en de Vergulde Hand. Er werd vaak een beroep op ons gedaan om in en buiten de kerk mee te helpen met schoonmaken. Of in de school repareren wat kapot was. We waren altijd veel sociaal bezig. Vroeger was er veel meer sociale controle. Dat is nu helemaal weg. De straatverlichting bestond uit een lantaarnpaal tegenover Instituut Geubbels, eentje een stukje verder op de hoek, eentje bij de pastorie en eentje bij Snelders. Dat was de hele straatverlichting. Om vijf uur aten we brood. 's Avonds werden er spelletjes gespeeld; dammen, kaarten of Mens Erger Je Niet. Mijn broer spaarde postzegels. Op zondag voetbalde ik, dan aten we om één uur warm. Als ik later thuis kwam, moest ik van mijn vader zelf de restjes opwarmen. 'Je moeder heeft ook zondag', zei hij dan. Om negen uur aten we gortepap met suiker of stroop, die maakte mijn moeder van de karnemelk. Dan met z'n zevenen op de knietjes voor de stoel om te bidden en dan naar bed, mijn moeder verzamelde dan de sokken om ze te stoppen. In de winter kreeg je een warme steen met een oude sok erover in bed.

Opa (Johannes Henricus Spaan, * 03-06-1864, +26-02-1959) Spaan

Mijn opa hebben we ook nog een hele tijd in huis gehad. Hij was de oudste inwoner van Duiven. Als veertienjarige werkte hij al in de steenfabrieken in Duisburg en Oberhausen. Van 's morgens drie tot 's avonds tien. In een half jaar verdiende hij dan veertig Mark. Hij is bijna 95 jaar geworden. Je had

Krantenknipsel Johannes Henricus Spaan.

allemaal maar een klein stukje levensruimte, maar dat was overal zo. We hadden ook nooit ruzie.

Kermis

De Duivense kermis was het hoogtepunt in het jaar met zondags de processie. Alles werd gepoetst en schoongemaakt. De paadjes rond de broeibakken voor de komkommers waren allemaal keihard en moesten geschoffeld en geharkt worden. Dan kwam de hele familie op bezoek en werd er flink gegeten. Voor de kermis kregen we geld van onze ouders en van opa zondags een dubbeltje. Een grote zuurbal of een ritje in de draaimolen kostte een halve cent. Verder was er een luchtschommel, de Kop van Jut, een zweefmolen, een schietkraam, een koekjeskraam en de visboer. In Duiven kon je nooit vis kopen, hooguit een pot zure haring. Zondags werd er niet gedanst. Dat mocht niet van de kerk. Ook

Processie in Duiven, omstreeks 1920 (reproductie coll. Frijhoff).

carnaval werd wel gevierd. Met Oud en Nieuw schoten we met melkbussen en carbid.

Na de oorlog

Direct na de oorlog ben ik naar de Middelbare Land- en Tuinbouwschool in Didam gegaan. Daar had ik scheikunde, wiskunde en natuurkunde in mijn pakket. Dat zou me later goed van pas komen. Maar eerst moest ik in Militaire Dienst. Ik moest opkomen bij de Stoottroepen in de Isabella Kazerne in 's-Hertogenbosch en werd in 1948 uitgezonden naar Indonesië. In 1950 kwam ik weer terug. Toen was het net als nu een slechte tijd. Er was helemaal geen werk. Ik heb nog allerlei testen gedaan, maar ben uiteindelijk thuis op de tuinderij gaan werken. We raakten steeds meer grond kwijt door de woningbouw. Toen hebben we op de Eng grond gekocht en zijn daar opnieuw begonnen. In de zestiger jaren begon de economie aan te trekken. Iedereen kreeg vakantie, behalve wij. En de goedkope producten

uit andere landen kwamen hiernaartoe. Daar konden we niet tegenop concurreren.

Unilever bouwde hier een laboratorium en ze vroegen mij om er te komen werken. Ik kwam op de landbouwkundige afdeling. Ik was toen al secretaris van DVV (Door Vriendschap Vooruit, de voetbalvereniging) en de ABTB (Algemene Boeren en Tuindersbond). Toen werd ik boven geroepen, want ze hadden een heel andere functie voor mij in gedachten. Zo werd ik hoofd Algemene Zaken. Met mijn 51 jaar moest ik weer gaan solliciteren. Ik had drie sollicitaties lopen. Magazijnmeester in het ziekenhuis van Velp, bij de KEMA en bij Installatiebedrijf Polman. Daar heb ik nog twaalf jaar gewerkt. Ik word nog alle jaren uitgenodigd voor de kerstbijeenkomst en de barbecue.

K. van de Brink, Duiven

Kwartierstaat Theodorus Hermanus Rutjes

"Den 24ste September 1833 zijn gehuwd Joannes Rutjes en Maria Hendrina Maassen" zo beginnen de aantekeningen die Joannes Rutjes door de jaren heen maakte. Joannes Rutjes behoorde tot de notabelen in Duiven. Hij hield in zijn huis een jongenskostschool. De aantekeningen worden vervolgd met de later, in kleiner schrift, geschreven data van resp. het zilveren en gouden huwelijksfeest. Daaronder volgen de namen van de kinderen, elf in totaal. Als zevende in deze rij vinden we Theodorus Hermanus Rutjes, geboren Paasdag 7 April 1844. Ten tijde van het gouden huwelijksfeest ontvingen zij een geschenk namens 80 priesters, die bij Joannes Rutjes hun vooropleiding voor het klein-seminarie hadden genoten. Hiertoe behoorden ook drie van zijn zonen, Hein, Remi en Theodorus.

Op 15 april aanstaande zal Dr. H. Knipschild een lezing verzorgen over de Soldaten van God. Waarbij hij dieper in zal gaan op de missies van de Nederlandse en Belgische missionarissen in China. Theodorus Hermanus Rutjes was één van hen. Op 18 mei 1888 werd hij door Mgr. Bax tot bisschop gewijd. Na de lezing van dhr. Knipschild zal de werkgroep genealogie diverse genealogische gegevens met betrekking tot Theodorus Hermanus Rutjes laten zien. De verwante familienamen (waarvan diverse nog steeds in Duiven en omgeving te vinden zijn) zijn: Peters, Thomassen, Peelen, Otten, van de Pavert, Bus en Willems.

Op de volgende pagina vindt u de kwartierstaat van Theodorus Hermanus Rutjes.

Gebruikte bronnen:
C.J. Hoogendoorn C.I.C.M., *Een pionier in Mongolië Mgr. Theodorus Rutjes*, De Koepel, Nijmegen 1947.
Oud Archief Duiven

Oud Archief Zevenaar
Genlias, www.genlias.nl
Doopboek Elten 1696-1812 (<http://home.kpn.nl/theo.bones/-Liemers/elten.htm>)
DTB-boeken Leuth (<http://members.chello.nl/g.vbenthem/DTBLeuth.htm>)
DTB-boeken Zyfflich (<http://members.chello.nl/g.vbenthem/DTBZyfflich.htm>)
Het Geslacht Hettterscheid (<http://members.casema.nl/annette.rolf/Hettterscheid.htm>)

Wergroep genealogie

16 Hendricus Rutjes † Zyfflich, 21-01-1776	18 Joes Lem Smid te Leuth † Leuth, 25-07-1791	20 Henricus Hijmen * ca 1715 † Elten, vóór 23-04-1753	22 Jacob Janssen * Duiven ~ Duiven, 23-01-1684 † Duiven, 22-01-1771	24	26	28 Henricus Hetterscheid ~ Zevenaar, 25-03-1679	30 Wilhelmus Theodorus Becker Capelaan * Didam † Didam, 17-12-1771
x tussen 28-12-1730 en 07-12-1732	x Leuth, 27-09-1743	x Elten, 02-02-1740	x Duiven, 20-05-1738			x Nieder-Elten, 04-08-1715	x Didam, 08-07-1742
17 Theodora Albers	19 Joanna Koppers † Leuth, 20-11-1792	21 Sibilla Mutter * Herwen en Aerd, 31-08-1716 ~ Aerd, 31-08-1716 † Elten, vóór 31-08-1768	23 Bernardina Gijsberts ~ 1704 † Duiven, 12-01-1774	25	27	29 Hendrica Hermesen ~ Nieder-Elten, 06-06-1696	31 Joanna Christina van Arnhem ~ 22-03-1716
8 Jan Rutjes * Zyfflich, ca 1749 ~ Zyfflich, 18-04-1749 † Duiven, 13-04-1826	9 Joanna Lem * ca 1748 ~ Leuth, 05-11-1748 † Duiven, 10-03-1812	10 Everardus Heijmen Lanbouwer te Duiven * Lobith, ca 1744 ~ Elten, 25-08-1750 † Duiven, 14-05-1826	11 Anna Maria Janssen * Duiven ~ Duiven, 06-03-1743 † Duiven, 01-04-1820	12 Henricus Maassen * ca 1746	13 N.N.	14 Andries Hetterscheid ~ Nieder-Elten, 17-02-1728	15 Maria Henrica Beckers * ca 1745 ~ ? Elten, 09-12-1744
x Westervoort, 26-04-1778		x Duiven, 07-12-1779		x		x Nieder-Elten, 01-05-1767	
4 Henricus Rutjes Kuipersbaas en kuiper te Duiven * Duiven ~ Duiven, 19-11-1779 † Gemeente Duiven, 08-11-1866		5 Jacoba Clara Hijmen * Duiven ~ Duiven, 01-12-1781 † Duiven, 09-12-1871		6 Georgius Maassen Voerman te Arnhem * 1771 † Arnhem, 20-04-1832		7 Wilhelmina Christina Hetterscheid ~ Elten, 13-04-1771 † Gemeente Duiven, 29-07-1849	
x Duiven, 07-05-1805				x			
 2 Joannes Rutjes * Duiven ~ Duiven, 14-05-1806 † Gemeente Duiven, 31-07-1887 Hij woonde samen met zijn vrouw en kinderen in het huis wat later (in 1956) rijksweg 50 is. In 1833 opende Johannes Rutjes, hoofd van de parochie-school en koster, een Franse kostschool in dat pand.				 3 Maria Hendrina Maassen * Arnhem, ca 1808 † Gemeente Duiven, 18-06-1887 Bij haar huwelijk staat in de akte vermeld "dat hoezeer de vader van de bruid in deszelfs extract van Overlijden met den naam van Jurrien Maassen voorkomt, hij echter is genaamd geweest Georgius Maassen, zoo als in de acte van geboorte der Bruid staat uitgedrukt, en dat dit een en dezelfde persoon is geweest".			
x Gemeente Duiven, 23-09-1833							
1 ♂ Theodorus Hermanus Rutjes Geboren 07-04-1844 te Gemeente Duiven Overleden 04-08-1896 te Tien-tsin (China)							

Ken uw buurt: Het Eiland

"Het Eilandplein en het omliggende gebied heeft een bijzondere status binnen de gemeente Duiven", zo staat te lezen in bovenstaande nieuwsbrief van de gemeente Duiven d.d. 1 februari 2009.

Volgens de nieuwsbrief komt er een toekomstvisie voor het gebied rondom het Eilandplein, dit is noodzakelijk geworden om aan de behoefte van de steeds ouder wordende inwoners tegemoet te komen.

Het Eilandplein is inmiddels een bekende naam, maar kent u de geschiedenis, van dit stukje grond?

Geschiedenis

In het "teent cedull" uit 1714 afkomstig uit het archief van de Parochie St. Andreas (Inventaris nr. 52) wordt de naam IJlandt een aantal keren genoemd als naastliggend perceel.

Op post 173 vinden we "Item Camphuijsens landt, dat is de hofstede van Reijnder Elshoff groot seven hont oostw. Gelegen langs het ijland gehoorigh onder de Cloosterhoff ..".

De volgende post (174) "Item het ijland eigenaers

Stegen tot Emmerich cum suis bouman Aleff op de Cloosterhoff westw: gelegen aen Jannes Pael sijn Cloostercamp ..".

De naam "Die Eijlande" komt ook voor in de atlas van het ambt Lymers (O.A.Z. 1243 Zevenaer) uit 1735. We vinden de naam "Die Eijlande" terug op folio 47. Het behelst de perceelnummers 35 tot en met 44.

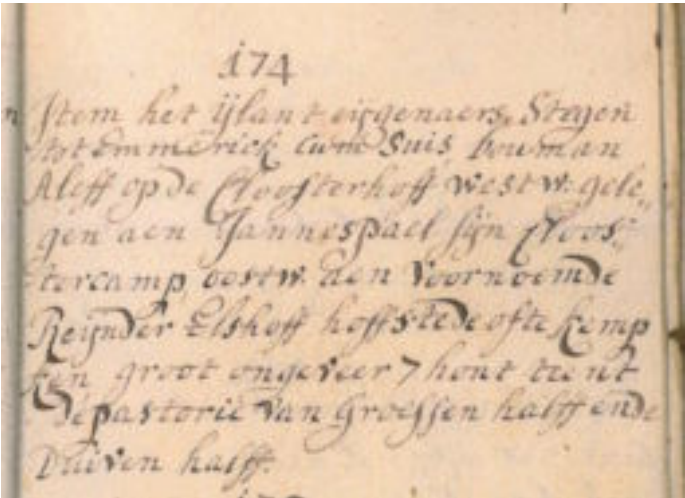
Detail van folio 47 uit de "Ambtsatlas van de Lymers", bewerkt door A.W.A. Bruins.

Deze percelen zijn dan in bezit van:

Perceel	Eigenaar	Grootte
35 IJland	Jungfr. Grundts zu Elten	1m253r
36 IJland	Abtelj zu Elten	4m243r
37 IJland	Behrendt Behrendts	1m249r
38 IJland	Wittwe Albert Behrendts & Erben	1m266r
39 IJland	Adolff Kölchen Erben	1m251r
40 Elshoffstede	Peter Vaass	70r
41 Elshoffstede	Peter Vaass	146r
42	Peter Vaass	537r
43 IJland	Hr. Versteegen (onder Closterhoff)	2m416r
44 Klosterkamp	Johann Hansen	2m30r

Een behoorlijke Duitse vertegenwoordiging. Maar dat was niet bijzonder Duiven lag in het Ambt Lymers en dat was in die tijd Pruisisch.

Onder invloed van de Franse keizer Napoleon, wordt in 1832 onder Koning Willem I het kadaster in Nederland officieel ingevoerd en worden de kadastra-

Fragment van post 174 uit het "Teent cedull" van de Parochie St. Andreas uit Groessen.

le kaarten van Duiven - Groessen en t'Loo samengesteld.

Op de kadastrale kaart Duiven sectie E, blad 1, staat het nu onder de kop "Het Eiland". Dit ligt ingesloten tussen de Eltenschestraat, de Molenstraat, de Droostraat en Den Achtersten hoek.

Kadastrale kaart Duiven sectie E, blad 1.

Het gebied bestaat dan uit 18 percelen, waarvan de nummers 5 (in 1735 aangeduid als Elshoffstede) en 14 huizen zijn. Het belangrijkste perceel is de korenmolen op nummer 13. Opvallend hierbij is dat een groot aantal percelen nog altijd dezelfde ligging heeft als in 1735.

Op de kadasterkaart is de Rhijnspoorweg nog niet te zien, daar werd pas in ± 1850 mee begonnen. Niets herinnert meer aan de vorige bewoners/eigenaren en ook aan deze periode kwam na een reeks

van jaren een einde. In de jaren daarna wisselden de percelen diverse malen van eigenaar door vererving of verkoop. Tot aan april 1974, toen lanceerde de gemeente Duiven het bestemmingsplan Duiven-Zuid gelanceerd. De gemeente werd, gedwongen door de haar opgelegde taak als omschreven in het structuurplan en de daarbij behorende groeikerntaak, tot het bouwen van 3.700 tot 4.400 woningen. Eén van de eerst vereiste handelingen was het in bezit krijgen van de gronden omschreven in het plan. Hiervoor waren twee opties: aankoop of ont-eigenen. Het werd aankoop. Weliswaar waren er veel protesten en bezwaarschriften, maar uiteindelijk lukte het om de gronden in gemeentelijke handen te verkrijgen en kon er uitvoering worden gegeven aan het bestemmingsplan Duiven-Zuid.

Kaart met het structuur/bestemmingsplan.

Lijst met perceelnummers en de bijbehorende eigenaren in 1832.

Perceel-nr.	Perceelnr. in 1735	Eigenaar	Gebruik	Grootte b - r - e
1	43	Wed. Albert Roeloffs	Bouwland	2 - 44 - 20
2	44	Wed. Albert Roeloffs	Bouwland	1 - 90 - 00
3	42	Wed. Albert Roeloffs	Bouwland	- 73 - 80
4	40/41	Wed. Albert Roeloffs	Boomgaard	- 20 - 40
5	Elshoff-hofstede	Wed. Albert Roeloffs	Huis, schuur en erf	- 8 - 70
6	40/41	Wed. Albert Roeloffs	Tuin	- 9 - 30
7	39	Wed. Albert Roeloffs	Bouwland	1 - 24 - 50
8	38	De Gereformeerde kerk van Zevenaar	Bouwland	1 - 26 - 10
9	37	Jan Willem Rutjes	Bouwland	1 - 33 - 00
10	36	Mr. I.N.W.A. Baron van Hugenpoth	Bouwland	3 - 99 - 90
11	35	De gemeente van Duiven	Weiland	- 7 - 50
12	35	Jacob van der Grindten en mede eigenaren in het gemeen	Tuin	- 6 - 30
13	35	Jacob van der Grindten en mede eigenaren in het gemeen	Molen en erf	- 6 - 60
14	35	Jacob van der Grindten en mede eigenaren in het gemeen	Huis, schuur	- 8 - 80
15	35	De gemeente van Duiven	Moeras	- 16 - 50
16	35	Jacob van der Grindten en mede eigenaren in het gemeen		- 8 - 60
17	35	Jacob van der Grindten en mede eigenaren in het gemeen	Boomgaard	- 8 - 40
18	35	Boldewijn Rijnt Wolter Baron Sloet tot Hagensdorp	bouwland	- 92 - 50

De namen van de straten en wijken ooit door de gemeente in dit plan vastgelegd.

Het Eiland ingesloten door een ring van water (welke nooit een naam heeft gekregen).

Het Eiland gezien vanaf de Vergertlaan met onderaan het spoor.

Kijkend naar het noorden krijgt het Eilandplein zijn gestalte.

De huizen rondom het Eilandplein nog grotendeels zonder bewoners.

Op de kaart met het structuur-/bestemmingsplan (pagina 14) is het gebied van "Het Eiland", linksonder het NS teken, duidelijk te herkennen. Verder is te zien hoe men de invulling van een aantal gronden had gepland.

Inmiddels schrijven we 2010 en komen er zoals in de inleiding van dit artikel vermeld, wederom een aantal veranderingen op de bewoners van het Eilandplein en omgeving af.

"Tien jaar lang heeft de gemeente Duiven in het teken gestaan van groei. Duizenden huizen zijn gebouwd, de voorzieningen zijn uitgebreid en de infrastructuur is aangepast en verbeterd. Het einde van de groeikernfase is een mooi moment om even achterom te kijken."

Deze woorden zijn geschreven als inleiding in het boek met de titel Duiven, een groeikern in beeld. Een aantal exemplaren zijn voor leden nog te verkrijgen bij de Historische Kring in het Cultureel Centrum aan het Eilandplein. U bent van harte welkom.

H.F. Degen, Duiven.

Het Eilandplein kort voor de oplevering.

De eerste ondernemers van Het Eilandplein.

Een tragisch ongeluk in 1859

Op de rivier gebeuren ongelukken, soms tragische ongelukken die mensenlevens kosten. Ook nu nog lezen we met enige regelmaat in de krant dat er iemand overboord is geslagen of dat een lijk is aangespoeld. Het is van alle tijden.

In 1859 laat de burgemeester van Duiven, Petrus Stephanus Nass, het volgende opsporingsbericht opnemen in het Algemeen Politieblad. Op pagina 278 staat:

— Op 15 April jl., des namiddags te 2 ure, is in de rivier de Rijn, ter hoogte van het Malburgsche veer, onder Huissen, ten gevolge van het hevige stormweer, door het breken van den mast eener marktaak, over boord geslagen en vermoedelijk verdronken de schippersknecht *Everardus Lukkassen*, oud 31 jaren, lang 1.62 el, aangezigt langwerpig, voorhoofd plat, oogen grijs, neus groot, mond gewoon, kin rond, haar en wenkbr. blond.

Kleeding: half versleten pilow buis, zwarte pilow broek, waarin van voren ter hoogte van de knieën en achter in het kruis nieuwe stukken zijn gezet, ronde schippershoed, bijgenaamd zuidwester, roode baaijen onderbroek, witte gestopte wollen kousen, hoge schoenen met riemen en roodbonte bouffante.

De burgemeesters van aan de rivier gelegen plaatsen worden uitgenoodigd om, indien van dien persoon iets wordt vernomen of zijn lijk gevonden, daarvan berigt te geven aan den burgemeester van Duiven.

Het is een vrij nauwkeurig signalement, met enige fantasie kan men zich de persoon bijna voorstellen. Echter de naam klopt niet.

Het duurt even maar dan meldt de Arnhemse commissaris van politie op 12 mei 1859 aan de burgemeester van Duiven de vondst van een lijk in de volgende bewoordingen:

*Heden voormiddag is in de nabijheid dezer stad opgevischt het lijk van een mans persoon, waarschijnlijk de schippersknecht **Everardus Lukkassen**, gesignaleerd in het Algemeen Politieblad, pag. 278.*

Ik verzoek UedelAchtbare, om zoo spoedig mogelijk, iemand te zenden, die deze persoon herkennen kan, en de noodige maatregelen te nemen voor zijn begrafenis, want het lijk verkeert al in een verre staat van ontbinding.

Vermoedelijk zal een familielid de moeilijke taak van identificatie hebben uitgevoerd, waarbij de kleding doorslaggevend moet zijn geweest. Op 17 mei 1859 neemt burgemeester Nass in het Register van de Burgerlijke Stand (inventarisnr. 5354, aktenr. 21) op, dat niet Everardus Lukkassen maar Everhardus Lukesen is overleden. Hij schrijft:

een door ons door den Heer Ambtenaar van den Burgerlijken Stand der Gemeente Arnhem, toegezonden acte van overlijden, luidende als volgt: (Extract) Uit het Register der overledenen binnen de Stad en Gemeente van Arnhem, blijkt, dat Everhardus Lukesen, geboren en wonende te Loo, Gemeente Duiven, ongehuwd,

schippersknecht, zoon van Jan Lukesen, arbeider en van diens huisvrouw Judith Hoffs, zonder beroep, beide aldaar woonachtig, tusschen den vijftienden der vorige en den twaalfden dezer maand in den ouderdom van ruim twee en dertig jaren alhier is overleden.

Het is opmerkelijk dat de burgemeester aanvankelijk opgeeft dat Everardus Lukkassen wordt vermist, terwijl hij ongeveer een maand later zeker weet dat het Everhardus Lukesen betreft.

Th.M.J. Jonker, 't Loo

Verenigingsnieuws

Bestuur

Jaarverslag secretaris

Het jaar 2009 begon zonder voorzitter en redactie.

De posten van secretaris en penningmeester waren wel ingevuld en daarom werden de posten opnieuw verdeeld: voorzitter Gerard van Hunen, secretaris Herman Degen en penningmeester Tjitte Kooy. Spoedig bleek dat drie bestuursleden te weinig is voor de vele werkzaamheden. Naarstig werd gezocht naar aanvulling. Deze werd gevonden in de persoon van Edith de Geest.

Er kwam een nieuwe redactie voor de nieuwe Driepas, in groter formaat en gedeeltelijk in kleur. Het formaat viel bij het overgrote deel van de leden in de smaak. Naast de Driepas werd ook de website vernieuwd.

Activiteiten

Het jaarprogramma omvatte naast het jaarlijks terugkerende symposium de volgende lezingen en bijeenkomsten.

29 januari 2009

Door Henk Nijland werd een pre-

sentatie verzorgd over zijn fietstocht naar Santiago de Compostela. Op de lezing kwamen ongeveer 60 bezoekers af, een zeer geslaagde avond!

18 maart 2009

De algemene vergadering met een minimaal aantal bezoekers. Het bestuur werd aangevuld met Edith de Geest. De eerste geheel vernieuwde Driepas werd geïntroduceerd een spannend moment voor redactie en bestuur.

23 april 2009

Een lezing verzorgd door Emile Smit over het bezoek van Koning Lodewijk Napoleon aan ons gebied. Er waren 25 bezoekers.

28 mei 2009

Een genealogische speurtocht naar families uit Duiven, Groessen en Loo. Tijdens deze avond werden de voorouders en nakomelingen van de familie Spaan uit Groessen behandeld. Er kwamen 22 bezoekers op deze avond af. Er zijn een aantal contacten gelegd waarbij we tot uitwisseling van gegevens en foto's zijn gekomen.

13 juni 2009

Excursie naar "Aerdt's Paradijs" in Aerdt. Deze excursie werd door 14 personen bijgewoond.

24 september 2009

Na de zomerstop wederom een inloopavond. Dit keer met het thema "oorlog en vrede". Voor deze avond waren een aantal scholen uitgenodigd om te discussiëren over het thema. Dit leverde een aantal leuke verhalen op. In een volgende Driepas komen we hier nog op terug.

17 oktober 2009

De vereniging deed mee aan de Open Archiefendag in het gemeentehuis. In de hal is een stand van de vereniging waar belangstellenden informatie konden krijgen.

22 oktober 2009

Een paar dagen later volgde de lezing van Ferdinand van Hemmen over het Liemerse dijklandschap. Door naar het landschap te kijken kunnen we de geschiedenis hiervan lezen. Tijdens deze avond werden ook de contacten gelegd met Erik Laurentzen over een struintocht naar het verdronken dorp Leuffen. Zie hiervoor het jaarprogramma 2010.

22 november 2009

Het symposium in de raadzaal van het gemeentehuis werd bijgewoond door 50 mensen. De burgemeester opende het symposium en in zijn openingswoord complimenteert hij de kring met het fraaie nieuwe tijdschrift.

December werd afgesloten in een sneeuwwit kleed, er was, wegens gebrek aan belangstelling, dit jaar geen moes aeten meer georganiseerd. Zo kwam er helaas, in het jaar van de tradities, een eind aan een traditie. Al met al een goed verlopen 2009!

Versterking

H.F. Degen heeft zich niet herkiesbaar gesteld als bestuurslid van de vereniging. Het bestuur is dan ook dringend op zoek naar versterking. Wilt u het bestuur komen versterken?

Wij zien uw aanmelding graag tegemoet via telefoonnummer 0316 – 527366 (G. van Hunen) of email bestuur@hkdgl.nl.

Werkgroepen

Werkgroep Genealogie

Jaarverslag

De werkgroep genealogie heeft zich tot taak gesteld:

Een zo goed mogelijk gedocumenteerd beeld te brengen van het gezinsleven en samenstelling van de kerkdorpen Duiven – Groessen – Loo en hun buurtschappen.

Hierbij wordt o.a. gebruik gemaakt van de historische archieven en gegevens door de dorpsbewoners aangedragen. Voornamelijk bestaande uit huwelijks, doop, geboorte en overlijdensgegevens en alle andere van toepas-

sing zijnde gegevens zoals foto's, krantenartikelen, overlijdensadvertenties, bidprentjes, huwelijksaankondigingen etc. etc.

Al deze gegevens worden door een groep van enthousiaste werkgroepleden met behulp van computers ingevoerd. Mocht u belangstelling hebben om ons team te komen versterken dan bent u op elke 2e en 4e dinsdagavond van de maand van harte welkom in ons onderkomen in het Cultureel Centrum 't Eiland aan het Eilandplein 302 te Duiven.

Werkgroep Beeld en Geluid

De werkgroep fotografie is dit jaar omgedoopt in de werkgroep Beeld en Geluid. De werkgroep ontvangt binnenkort van het bestuur de werkopdracht. Het afgelopen jaar is door dhr. Jonker de huidige negatievencollectie gescand, een gigantische klus, met een mooi resultaat waarbij ongeveer 2340 negatieven gedigitaliseerd zijn.

Deze worden in de computer ingevoerd in het programma Haza21v3. Inmiddels is er door een aantal leden van de werkgroep een begin gemaakt met het uitzoeken van de foto's geschonken door de Duiven Post. Een gedeelte van deze foto's zal getoond worden na de jaarvergadering van 11 maart aanstaande. Een kleine selectie hebben we reeds op onze website (www.hkdgl.nl)

geplaatst. Mocht u willen helpen of heeft u nog beeldmateriaal voor ons dan bent u welkom op iedere 1e of 3e dinsdagavond van de maand in het Cultureel Centrum 't Eiland aan het Eilandplein 302 te Duiven.

Activiteiten

22 november 2009

Symposium over Tradities in het gemeentehuis te Duiven.

Het jaar 2009 was door het Nederlands Centrum voor Volkscultuur uitgeroepen tot het jaar van de Tradities. Aansluitend aan dit thema heeft de Historische Kring zijn jaarlijkse symposium, dat inmiddels ook een traditie is geworden, georganiseerd. Centraal op deze dag stond "Tradities in Duiven-Groessen en Loo".

In de hal van het gemeentehuis waren een aantal leden van de verschillende schutterijen aanwezig. Op panelen waren een aantal foto's van tradities uit Duiven, Groessen en Loo te bewonderen. Voorafgaand aan de lezingen was er in de raadzaal ook een compilatie van foto's op het scherm te zien.

Om 13:30 opende burgemeester Zomerdijk, zelf beschermheer van de schutterijen, het symposium.

mv. Drs. I. Strouken, directeur van het Nederlands Centrum voor Volkscultuur, beet het spits af met een presentatie waarin ze dieper

inging op wat tradities eigenlijk zijn en hoe ze ontstaan. Het is de manier waarop je dingen gewend bent te doen. In tradities komt tot uiting wie je bent. Kennis over de achtergronden van de tradities van jezelf en van de mensen waarmee je samen leeft is heel

belangrijk om elkaar te begrijpen en te respecteren.

Daarna was de beurt aan **Dr. J. Vaessen**, *oud directeur van het Nederlands Openluchtmuseum*, hij ging op boeiende wijze dieper in op de ontwikkeling van het Openluchtmuseum tussen 1990 en 2009. Kort werd er ingegaan op de geschiedenis van het Openluchtmuseum door de jaren heen. Daarna was er aandacht voor de

veranderingen die nodig waren om het Openluchtmuseum voor een dreigend faillissement te behoeden.

Als laatste kwam, na een korte pauze, **mv. Dr. J. Janssen**, *Consulent Volkscultuur van het Servicepunt Gelderse Volkscultuur (Gelders Erfgoed)*, aan het woord. In haar presentatie ging ze dieper in op de tradities van schutterijen. De beleving van tradities binnen de schutterijen en gilden en de redenen waarom men lid wordt van een dergelijke vereniging, zette ze af tegen het verleden. Hiervoor heeft ze de schutterijen binnen Duiven, Groessen en Loo benaderd met het verzoek een enquête in te vullen. De uitkomsten van deze enquête gebruikte ze voor de presentatie. Na afloop was er gelegenheid om een hapje en een drankje te nuttigen in de hal van het Gemeentehuis.

28 januari 2010

Inmiddels hebben we de eerste lezing van 2010 achter ons. Evenals vorig jaar opende Henk Nijland het jaar, met dit keer foto's van zijn fietstocht naar Rome. De lezing werd bijgewoond door ongeveer 50 bezoekers die een aandachtig gehoor vormden.

Schenkeningen

Foto's

Van mevr. Janssen-Leijser uit Groessen hebben we een scan mogen maken van een foto en een krantenknipsel waarop de reconstructie van de Lijkweg, ter hoogte van het voormalige cafe Janssen-Leijser, is te zien. Deze foto is destijds geplaatst in de Gelderland.

Van dhr en mevr. Broekhoven hebben we een kopie van een foto gekregen die tijdens de begrafenis van Pastoor C. Verheul (14 april 1908) in Groessen is gemaakt.

Bidprentjes

Van dhr. A.J.H. Spaan uit Zevenaar hebben we een aantal scans mogen maken van bidprentjes, rouwkaarten en rouwadvertenties aangaande de familie Spaan.

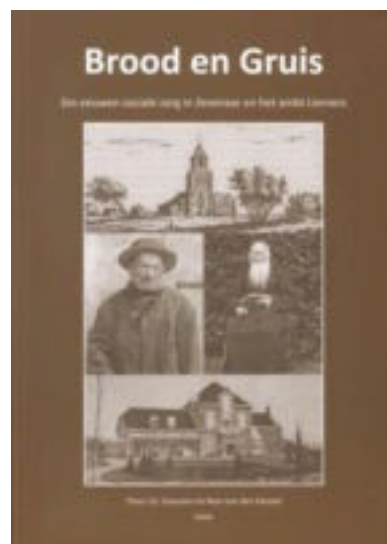
Boeken

Aan de bibliotheek zijn de afgelopen maanden de volgende titels toegevoegd:

Brood en gruis

Aan de hand van historische ontwikkelingen en aansprekende voorbeelden geven de auteurs Theo Goossen en Rien van den Heuvel een breed en boeiend

beeld van de uiteenlopende manieren waarop de sociale zorg gestalte heeft gekregen in Zevenaar en het ambt Liemers vanaf

de middeleeuwen tot in onze tijd. U leest verbazingwekkende verslagen en opgaven van bedelingen. Maar ook maakt u kennis met persoonlijke, vaak schrijnende belevenissen van mensen. Door: Theo Goossen en Rien van den Heuvel.

Kadastrale atlas Westervoort

Op 24 november 2009 is in huize Vredenburg het eerste exemplaar van de kadastrale atlas Westervoort door professor Frank Keverling Buisman overhandigd aan burgemeester Jos Geukers. In de atlas is de situatie van 1832 vastgelegd. Hierbij is per perceel, de naam, beroep en woonplaats van de eigenaar of vruchtgebruiker, de soort van bebouwing of grondgebruik, de oppervlakte vastgelegd.

Henk op Weg

Henk Nijland heeft een boek uitgegeven over zijn pelgrimstochten naar Santiago de Compostela en Rome. Een pelgrimstocht naar Santiago had hij altijd al willen maken. Hij beschrijft zijn besluitvorming om de tocht te maken en alleen op pad te gaan. De vraag blijft of hij de tocht naar Santiago de Compostela en Rome op een gewone Gazelle fiets met zeven versnellingen kan maken. Hoe

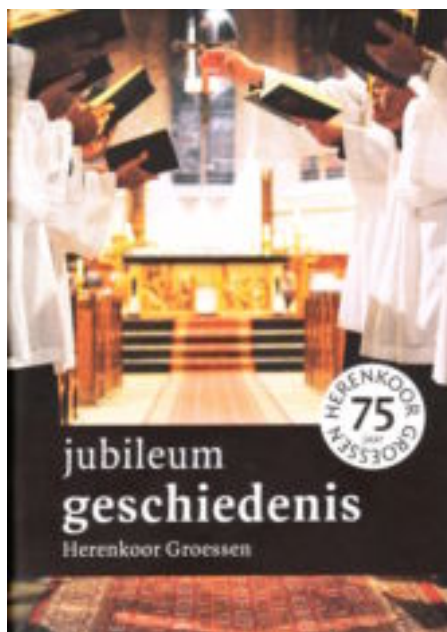
komt hij over de Pyreneeën en de Alpen? Henk op weg is een gemakkelijk leesbaar boek. De lezer reist met hem mee en wordt deelgenoot van de avonturen die hij elke dag beleeft. Kijk voor meer informatie op www.henkopweg.nl of www.boekscout.nl

75 jaar Herenkoor Groessen

Een uitgave ter gelegenheid van het 75 jarig bestaan van het Herenkoor in Groessen. Met gegevens uit de verschillende archie-

ven, krantenknipsels en persoonlijke herinneringen van koorleden en oud-dirigenten.

Het boekje is verkrijgbaar bij

Frans Wolters, Leuvensestraat 52b, 6923 BN, Groessen.

Ledennieuws

We verwelkomen als lid van de Historische Kring Duiven-Groessen-Loo:

dhr. J. Wolters, uit Groessen

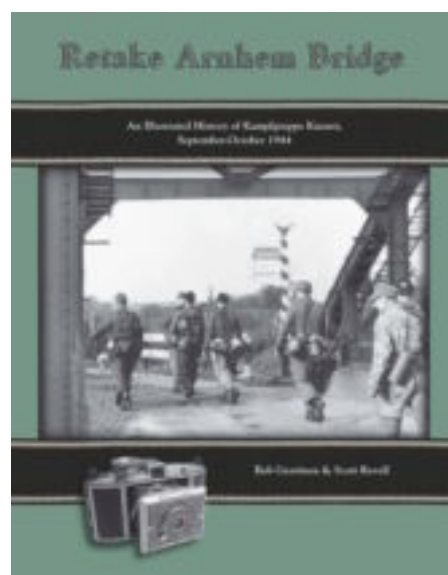
dhr. R. Ruizendaal, uit Groessen

mevr. T. van Huet, uit Beuningen
mevr. J. Lamers, uit Duiven
dhr. A.J.H. Spaan, uit Zevenaar

Drie leden hebben aangegeven hun lidmaatschap m.i.v. 1-1-2010 te willen beëindigen.

Kopij

Heeft u kopij voor een volgende Driepas? Het aanleveren van kopij voor Driepas nummer 2 kan tot 1 juni 2010 via redactie@hkdgl.nl of gewoon via de brievenbus Redactie Historische Kring Duiven-Groessen-Loo, Eilandplein 302, 6922 ER Duiven.

Promotie J.B. Smit

Op 21 april 2010 a.s. zal J.B. Smit zijn academisch proefschrift verdedigen. De titel van het proefschrift luidt: 'Sporen van moderniteit. De sociaaleconomische ontwikkeling van de Liemers (1815-1940) Traces of modernity. The social and economic development of the region Liemers 1815-1940'. De verdediging hiervan zal plaatsvinden in de Aula van Wageningen Universiteit and Research center te Wageningen en hij zal promoveren tot Doctor in de Landbouwwetenschappen.

De studie bevat ruim 500 pagina's en zal hoogstwaarschijnlijk verschijnen bij uitgeverij Verloren te Hilversum én als nr.61 in de Gelderse Historische Reeks.

ISBN: 9789087041618

Meer informatie kunt u vinden op: <http://www.verloren.nl/boeken/2086/257/2603/sociaal-economisch/sporen-van-moderniteit>

Retake Arnhem Bridge

Een geïllustreerde geschiedenis van "Kampfgruppe Knaust, sept-oct. 1944".

Het 168 pagina's tellende boek Retake Arnhem Bridge is gebaseerd op een serie foto's, die één van de soldaten uit het "Panzer-Ersatz-Abteilung 11 (Panzer Kompanie Mielke)" gemaakt heeft. De compagnie, waarvan de verzorgingseenheid gestationeerd was in Duiven op de Eng, maakte deel uit van Kampfgruppe Knaust. De soldaat Karl-Heinz Kaebel (Kracht), heeft in de tijd dat hij deze compagnie diende de gelegenheid gehad om een groot aantal foto's te maken. In het boek worden de gebeurtenissen die op de foto's te zien zijn beschreven. Op een aantal van deze gebeurtenissen en personen wordt dieper ingegaan.

De auteurs (Bob Gerritsen & Scott Revell) hebben de hand weten te leggen op een groot aantal van deze foto's, documenten en kaarten die het geheel completeren. ISBN: 978-90-812703-3-5

De auteurs Bob Gerritsen & Scott Revell (die speciaal overkomt uit Australië) zullen op 20 februari 2010 in restaurant Schoonoord te Oosterbeek vanaf 15:00uur boeken signeren.

Jaarprogramma 2010

donderdag 11 maart 2010

Cultureel centrum Het Eiland, aanvang 20.00 uur

JAARVERGADERING

Na de pauze verzorgt de werkgroep Beeld en Geluid een presentatie van een aantal foto's van Duiven, Groessen en Loo welke het afgelopen jaar zijn geschonken aan de Historische Kring.

donderdag 15 april 2010

Cultureel centrum Het Eiland, aanvang 20.00 uur

Lezing over Soldaten van God (missionarissen) door **Dr. H. Knipschild**, Universiteit Leiden.

Theodoor Rutjes afkomstig uit Duiven had een belangrijke rol in de katholieke missie in Mongolië zoals blijkt uit de meer dan 250 bewaard gebleven brieven.

zaterdag 29 mei 2010

Leuvensedijk Groessen 13.45 uur

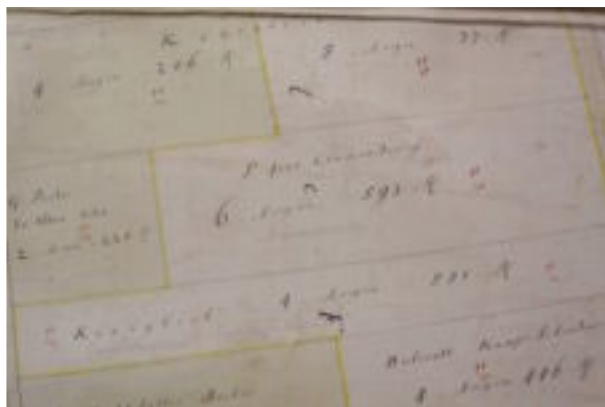
Excursie met aanmelding (www.hkdgl.nl)

Een struintocht naar het verdronken dorp Leuven door de dijkdoorbraak in 1799.
Presentatie Eric Laurentzen

donderdag 16 september 2010

Cultureel centrum Het Eiland, aanvang 20.00 uur

Lezing door de heer **F.Tesser** uit Duiven, *"De Duitse Orde en de Johanniter Orde, in verband met de Commanderie van St-Jan te Arnhem"*. De Commanderie bezat al in de 17^e eeuw gronden in Duiven Groessen en Loo.

Ook de Rammelweide (Driepas 2-2009) was een bezit van St. Jean Commendery
Zie Ambtsatlas 1735 Oud Archief Zevenaar.

donderdag 14 oktober 2010

Cultureel centrum Het Eiland, aanvang 20.00 uur

Een genealogische speurtocht naar families uit ons werkgebied door de werkgroep Genealogie.

vrijdag 19 november 2010,

Raadszaal, Gemeentehuis, aanvang 13.30 uur

Symposium:

Duiven Groessen en Loo

Het thema is nog niet definitief.

16 tot en met 24 oktober 2010

Week van de Geschiedenis

Thema:
LAND EN WATER.

Vivare

**Vivare zorgt voor wijken
 met toekomstwaarde door
 duurzaam nieuw te bouwen
 en te renoveren.**

Vestiging Duiven
 Visserlaan 1
 Postbus 5399
 6802 EJ Arnhem
 Tel (0316) 25 14 01
 Fax (0316) 25 14 06
 duiven@vivare.nl

TNT Post
Port betaald

Indien onbestelbaar retour: eilandplein 302, 6922 ER Duiven

Wij stellen aan u voor: K.B.O. afdeling Groessen

De letters K.B.O. staan voor Katholieke Belangen Organisatie. De afdeling Groessen werd opgericht op 30 september 1965, 's middags om 15.00 uur, in aanwezigheid van veertig belangstellenden. Als bestuursleden werden gekozen de heren Th. Vermeulen als voorzitter, A. Driessen als secretaris, H. Uffing als penningmeester en J.

vrouw Willemsen-Peer als secretaris en H. Uffing als penningmeester. De dames Jansen-Spaan en te Witt-Spaan waren de leden. Na het overlijden van mevrouw Jansen-Spaan en het aftreden als bestuurslid van de heer Uffing traden Th. Bloemberg en mevrouw Polman-Boland toe tot het bestuur.

Een belangrijke mijlpaal in het bestaan van de afdeling was het 12 ½ jarig bestaan. Het bestuur wilde haar leden graag een aandenken aan dit feit geven, maar helaas lieten de penningen dit niet toe. Gelukkig werd een sponsor gevonden. Ter ere van het 40-jarig jubileum van de afdeling wilde voorzitter Gerrit van Schriek de bond voorzien van een eigen vaandel. Dit bleek echter een zeer kostbare aangelegenheid te zijn. Daarom werd het in eigen beheer door Gradus Broekhuizen ontworpen en door de dames Dinie van

Schriek, Gerda Aleven en Greet en Miep Vermeulen geborduurd. Sjaak van Wely zorgde voor het koperwerk. Onder grote belangstelling werd het vaandel door pastoor Tuan Nguyen ingewijd tijdens de Eucharistieviering. Het werd met grote trots buiten tentoongesteld, waarbij de leden een aubade van muziekvereniging St. Andries en een vendelhulde gebracht door schutterij EMM ten deel viel. Inmiddels zijn er sinds deze heugelijke dag al weer vijf jaar verstreken en is het wachten op het 50-jarig bestaan in 2015.

H.F. Degen, Duiven

Bosman en A. Verweijen als leden. De vereniging kende een wisselend aantal leden. In 1968 bedroeg het ledental 115, in 1974 stonden er 83 leden op de lijst. Ook het bestuur wisselde regelmatig van samenstelling. Zo kwamen Th. Kerkhoff en J. Florissen in 1968 in het bestuur en werd het bestuur in 1974 uitgebreid met de dames Jansen-Spaan en Knuiman-Willemsen. In 1976 werd het gehele bestuur vervangen door M. van Velden als voorzitter, me-

